

LOKALNY PLAN DZIAŁAŃ NA RZECZ ZIELONEJ TRANSFORMACJI MAŁOPOLSKI Z UDZIAŁEM PODMIOTÓW EKONOMII SPOŁECZNEJ

Opracowanie: Maria Kucińska, Michał Góra

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, 2023 r.

**Co-funded by the
European Union**

Współfinansowane przez Unię Europejską. Poglądy i opinie wyrażone w tym dokumencie są jednak poglądami wyłącznie autora (autorów) i nie muszą odzwierciedlać poglądów Unii Europejskiej lub EISMEA. Ani Unia Europejska, ani EISMEA nie mogą być za nie odpowiedzialne.

Spis treści

I. PODSTAWOWE INFORMACJE O PROJEKCIE	4
II. UWARUNKOWANIA LEGISLACYJNE I PROGRAMOWE	5
II.1 NAJWAŻNIEJSZE DOKUMENTY NA POZIOMIE UNII EUROPEJSKIEJ	5
II.2 NAJWAŻNIEJSZE DOKUMENTY NA POZIOMIE KRAJU.....	7
II.3 NAJWAŻNIEJSZE DOKUMENTY NA POZIOMIE REGIONU.....	9
III. SPOŁECZNOŚCI ENERGETYCZNE - ANALIZA DOTYCHCZASOWYCH DOŚWIADCZEŃ/DOBRE PRAKTYKI Z REGIONÓW PARTNERSKICH PROJEKTU. REKOMENDACJE DLA KOMISJI EUROPEJSKIEJ.	14
IV. GOSPODARKA O OBIEGU ZAMKNIĘTYM - ANALIZA DOTYCHCZASOWYCH DOŚWIADCZEŃ/DOBRE PRAKTYKI Z REGIONÓW PARTNERSKICH PROJEKTU. REKOMENDACJE DLA KOMISJI EUROPEJSKIEJ.	20
V. ANALIZA SWOT DLA WŁĄCZENIA SEKTORA EKONOMII SPOŁECZNEJ W PROCES ZIELONEJ I CYFROWEJ TRANSFORMACJI	25
VI. POTENCJAŁ EKONOMII SPOŁECZNEJ W ZAKRESIE JEJ WŁĄCZENIA W PROCES ZIELONEJ TRANSFORMACJI	28
VII. CELE, KIERUNKI INTERWENCJI, DZIAŁANIA, EFEKTY.....	30
VIII. RAMOWY HARMONOGRAM REALIZACJI LOKALNEGO PLANU DZIAŁAŃ	35
IX. POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	41
X. WSPÓŁPRACA Z REGIONALNYMI INTERESARIUSZAMI	46
XI. MONITORING ZAŁOŻONYCH DZIAŁAŃ	46
XII. REALIZACJA LOKALNEGO PLANU DZIAŁAŃ.....	47
XIII. KOMUNIKACJA I ROZPOWSZECHNIANIE	48

Słownik skrótów

B+R – badania + rozwój

CEC - Citizen Energy Community (Wspólnoty Energetyczne Obywateli)

CO² – dwutlenek węgla

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

EFS – Europejski Fundusz Społeczny

ES – ekonomia społeczna

EWG – Europejska Wspólnota Gospodarcza

FENG – Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki

FEnIKS – Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko

FEM – Fundusze Europejskie dla Małopolski

FERS – Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego

GOZ – Gospodarka o obiegu zamkniętym

ICT – Information and Communication Technologies (Technologie Informacyjno-Komunikacyjne)

IT – Information Technologies (Technologie informacyjne)

jst – jednostka samorządu terytorialnego

KE – Komisja Europejska

KPO – Krajowy Plan Odbudowy

MLPS – Małopolski Lider Przedsiębiorczości Społecznej

MŚP – Małe i Średnie Przedsiębiorstwa

NGO – Non Governmental Organization (Organizacje pozarządowe)

OWES – Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej

OZE – Odnawialne Źródła Energii

PAN – Polska Akademia Nauk

PES – podmiot ekonomii społecznej

PS – przedsiębiorstwo społeczne

POIiŚ – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

RAPKE – Regionalny Plan Działań dla Klimatu i Energii

RED Dyrektywa – Dyrektywa o Odnawialnych Źródłach Energii

REVES - European Network of Cities and Regions for the Social Economy (Europejska Sieć Miast i Regionów dla Ekonomii Społecznej)

6XR – Rethink, Refuse, Reduce, Reuse, Recover, Recycle (Przemyśl, Odmów, Zredukuj, Wykorzystaj ponownie, Odzyskaj, Poddaj recyclingowi)

ROPS – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie

RPRES – Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej

REScoop – Europejska Federacja Wspólnot Energetycznych Obywateli

REC – Renewable Energy Community (Wspólnoty Energetyczne Odnawialnych Źródeł Energii)

SMP – Single Market Programme (Program Jednolitego Rynku)

TBS – Towarzystwo budownictwa społecznego

UE – Unia Europejska

UMWM – Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego

WZE – Wirtualna Zielona Elektrownia

I. PODSTAWOWE INFORMACJE O PROJEKCIE

Niniejszy dokument jest rezultatem projektu RESPONDET (REgional Social economy POLicies for sustaiNable community-Driven Environmental Transition (Regionalne działania ekonomii społecznej dla zrównoważonej, opartej na wspólnotach transformacji energetycznej- tł. własne)) realizowanego z programu Single Market Programme (SMP Programme) COSME.

Liderem projektu jest Department d'Empresa I Coneixement – Generalitat de Catalonia (Departament Biznesu i Wiedzy – Region Katalonii) a partnerami Confederacio de Cooperatives de Catalunya S Coop - COOPCAT (Konfederacja Kooperatyw z Katalonii), Réseau Europeen des Villes et Régions de l'Économie Sociale - REVES (Europejska Sieć Miast i Regionów dla Ekonomii Społecznej) z siedzibą w Brukseli, Service Public de Wallonie (Usługi publiczne Wallonii), Concertation des organisations representatives de l'économie sociale - ConcertES (Federacja organizacji reprezentujących ekonomię społeczną), Małopolska-ROPS w Krakowie, Città di Torino (Miasto Turyn), Camera di Commercio Industria Artigianato e Agricoltura (Izba Przemysłowo-Handlowo-Rzemieślniczo-Rolnicza w Turynie).

RESPONDET jest realizowany od maja 2022 r. i zakończy się w październiku 2023 r.

Głównym celem projektu jest rozwój lokalnych i regionalnych działań zorientowanych na zarządzanie zasobami przez podmioty ekonomii społecznej (PES) - głównych graczy społecznego, zrównoważonego rozwoju i procesu zielonej transformacji. Ekonomia społeczna ma potencjał w tworzeniu społeczności energetycznych ("Społeczności energetyczne to różne formy organizacji wspierające rozwój energetyki i angażujące społeczność (...). Są to już istniejące w polskim prawie spółdzielnie energetyczne, klastry energii czy prosumenci zbiorowi, a także planowane jeszcze do wdrożenia do polskiego systemu prawnego: obywatelskie społeczności energetyczne oraz społeczności energetyczne OZE".)¹ oraz rozwijania inicjatyw gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ - model gospodarczy, w którym materiały i surowce pozostają w obiegu tak długo jak to możliwe, wytwarzanie surowców jest ograniczone do minimum, a odpady są wykorzystywane jako surowiec jak najdłużej. Postępowanie z odpadami odbywa się na zasadzie 6xR, tj. Rethink, Refuse, Reduce, Reuse, Recover and Recycle²). W projekcie kładzie się nacisk na

¹ Manual Społeczności Energetycznych, N. Bąk, W. Grzejszczak, B. Kupiec, R. Krenz, s. 10.

² Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, część 2 - Strategia – Tom 2, Publikacja elektroniczna online, Wydanie 1, Kraków 2021, s. 39.

stymulowanie współpracy PES i regionalnych interesariuszy, dostęp do wiedzy i know how w zakresie tworzenia społeczności energetycznych, zwiększenie widoczności ekonomii społecznej i jej roli w tworzeniu takich społeczności i rozwijania GOZ.

W trakcie realizacji projektu RESPONDET zorganizowano 4 misje transnarodowe do Barcelony (Katalonia), Namur (Wallonia), Krakowa (Małopolska) oraz Turynu (Piemont), podczas których partnerzy projektu wymieniali się doświadczeniami nt. wdrażania społeczności energetycznych oraz GOZ w swoich regionach i angażowania w cały proces podmiotów ekonomii społecznej. Aktualnie każdy partner pracuje nad przygotowaniem lub zaktualizowaniem lokalnych/regionalnych planów działań na rzecz zielonej transformacji. We wrześniu 2023 r. odbędzie się tzw. europejski webinar poświęcony przekazaniu rekomendacji europejskim, regionalnym i lokalnym decydom na podstawie wypracowanych Planów Działań oraz misji. Przez cały okres realizacji projektu trwa rozpowszechnianie informacji o projekcie wśród lokalnych i regionalnych interesariuszy.

Wśród głównych produktów projektu jest niniejszy Lokalny Plan Działań - finalny dokument zawierający główne rekomendacje dla regionalnych decydom i potencjalne działania możliwe do zrealizowania przez podmioty ekonomii społecznej wraz ze źródłami finansowania z nowej perspektywy finansowej 2021-2027.

II. UWARUNKOWANIA LEGISLACYJNE I PROGRAMOWE

Kwestie związane z głównymi tematami projektu RESPONDET, czyli społecznościami energetycznymi oraz gospodarką o obiegu zamkniętym zostały ujęte w najważniejszych dokumentach programowych na poziomie Unii Europejskiej, kraju i regionu.

II.1 NAJWAŻNIEJSZE DOKUMENTY NA POZIOMIE UNII EUROPEJSKIEJ

SCENARIUSZE I ŚCIEŻKI TRANSFORMACJI

9 grudnia 2021 r. Komisja Europejska (KE) przyjęła dokument roboczy pn. „Scenariusze transformacji dla bardziej trwałego, zrównoważonego i cyfrowego ekosystemu ekonomii społecznej i ekonomii bliskości” (Scenarios towards co-creation of a transition pathway for a more resilient, sustainable and digital Proximity and Social Economy industrial ecosystem). Został on opracowany w ramach Strategii Przemysłowej Unii Europejskiej i jest dokumentem towarzyszącym Planu Działania dla Ekonomii Społecznej na lata 2021-2030. Zostały w nim przedstawione możliwe scenariusze wpływu ekonomii społecznej na zieloną i cyfrową

transformację. Zakłada się bowiem, że KE będzie współpracować z podmiotami ekonomii społecznej, które mają się stać swoistym rzecznikiem „zielonej rewolucji” w UE. KE zaproponowała tzw. ścieżki transformacji niezbędne do przeprowadzenia całego procesu, w których ekonomia społeczna pełni istotną rolę³. UE ma ambitny plan, aby do 2050 r. stać się 1 neutralnym klimatycznie kontynentem (Europejski Zielony Ład – European Green Deal)⁴.

Ww. dokument roboczy i przeprowadzone przez KE na jego bazie konsultacje społeczne z różnymi interesariuszami (eksperti, przedstawiciele miast i regionów, federacje podmiotów ekonomii społecznej), pozwoliły na opracowanie tzw. ścieżek transformacji.

Dokument pn. „Transition Pathway for Proximity and Social Economy” (Ścieżki Transformacji dla Ekonomii Bliskości i Ekonomii Społecznej) został przyjęty 14 listopada 2022 r. przez Dyрекcję Generalną ds. Rynku Wewnętrznego, Przemysłu, Przedsiębiorczości i MŚP Komisji Europejskiej. Zawiera on pożądane cele dla transformacji z udziałem ekonomii społecznej. W trakcie wspomnianych konsultacji zidentyfikowano 14 obszarów działań oraz 30 konkretnych działań dla wdrażania procesu transformacji⁵. Wyznaczono także mega trendy istotne w perspektywie długoterminowej, takie jak: konwergencja ekonomii bliskości i ekonomii społecznej – lokalne i społeczne łańcuchy wartości; współpraca pomiędzy biznesem tradycyjnym a biznesem społecznym; włączanie modeli biznesowych ES w przemysłowy ekosystem⁶.

NOWY PLAN DZIAŁANIA UE DOTYCZĄCY GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM NA RZECZ CZYSTSZEJ I BARDZIEJ KONKURENCYJNEJ EUROPY⁷

W planie tym zwrócono uwagę na rolę łańcuchów wartości produktów, w takich dziedzinach jak: (1) elektronika i ICT, (2) baterie, akumulatory i pojazdy,(3) opakowania, (4) tworzywa sztuczne, (5) wyroby włókiennicze, (6) budownictwo i budynki, (7) żywność, woda i składniki odżywcze. Do kluczowych działań w zakresie GOZ zaliczono:

- skuteczną politykę wspierającą zapobieganie wytwarzaniu odpadów i obieg zamknięty;

³ Commission Staff Working Document, Scenarios towards co-creation of a transition pathway for a more resilient, sustainable and digital Proximity and Social Economy industrial ecosystem, Bruksela, 9.12.2021, s. 1.

⁴ Tamże, s. 14.

⁵ Transition Pathway-Proximity and Social Economy, Bruksela, 14.12.2022, s. 6-8.

⁶ Tamże, s. 11-13.

⁷ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, z dnia 11.03.2020, COM(2020) 98 final).

- wzmocnienie obiegu zamkniętego w środowisku wolnym od substancji toksycznych;
- stworzenie dobrze funkcjonującego unijnego rynku surowców wtórnych;
- rozwiązanie problemu wywozu odpadów z UE;
- dostosowanie obiegu zamkniętego do potrzeb ludzi, regionów i miast.

II.2 NAJWAŻNIEJSZE DOKUMENTY NA POZIOMIE KRAJU

KRAJOWY PLAN ODBUDOWY I ZWIĘKSZENIA ODPORNOŚCI

Krajowy Plan Odbudowy przyjęty przez Komisję Europejską 1 czerwca 2022 r. kładzie nacisk na zieloną energię i zmniejszenie poziomu konsumpcji energii. 42,7% budżetu zostanie przeznaczony na zmiany klimatyczne. Odnawialne Źródła Energii (OZE) będą wspierane i rozwijane przez jednostki chcące założyć społeczności energetyczne. Będzie miała miejsce kompleksowa, zielona transformacja miast. W proces ten będą zaangażowane samorządy, przedsiębiorcy, podmioty ekonomii społecznej oraz NGO⁸.

STRATEGIA NA RZECZ ODPOWIEDZIALNEGO ROZWOJU

W Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju zostało określone, że ważne jest tworzenie warunków do inwestycji w konwencjonalną infrastrukturę wytwórczą, szersze wykorzystanie stabilnych źródeł energii odnawialnej, a także zapewnienie warunków do powstawania klastrów energii i spółdzielni energetycznych. Te oraz inne lokalne przedsięwzięcia z zakresu wytwarzania energii (przy wykorzystaniu OZE) oraz efektywności energetycznej powinny być promowane i inicjowane, aby osiągnąć samowystarczalność energetyczną gmin i powiatów⁹.

KRAJOWY PLAN DLA ENERGII I KLIMATU NA LATA 2021-2030. ZAŁOŻENIA I CELE, POLITYKI I DZIAŁANIA (2019)

Dokument ten stanowi rezultat działań międzyresortowych grup koordynowanych przez Ministra Aktywów Państwowych. Wielokrotnie wspomina się w nim o spółdzielniach energetycznych. W obszarze II pn. Krajowe założenia i cele – wymiar „bezpieczeństwo energetyczne” jest zapisane, że klastry energii oraz spółdzielnie energetyczne mogą lokalnie

⁸ <https://www.gov.pl/web/planodbudowy/o-kpo>

⁹ Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Warszawa 2017, s. 325-332.

zapewnić samowystarczalność i bezpieczeństwo energetyczne. Przewiduje się, że do 2030 r. na poziomie lokalnym powstanie 300 obszarów zrównoważonych energetycznie¹⁰.

USTAWA O OZE

Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii określa m.in. zasady i warunki wykonywania działalności w zakresie wytwarzania energii elektrycznej z odnawialnych źródeł¹¹. Podaje definicje spółdzielni energetycznej oraz klastrów energii¹².

MAPA DROGOWA TRANSFORMACJI W KIERUNKU GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM

W przyjętej Uchwałą Rady Ministrów Mapie Drogowej GOZ zaprezentowano działania w zakresie GOZ w ujęciu czterech bloków tematycznych: zrównoważonej produkcji przemysłowej, zrównoważonej konsumpcji, biogospodarki oraz nowych modeli biznesowych. Wiele z dotychczasowych działań wdrażanych pod hasłami zielonej gospodarki, niskoemisyjności czy zrównoważonego rozwoju zawiera elementy „zamykania obiegu”, realizując pośrednio elementy gospodarki cyrkularnej. Zaplanowane działania w mapie drogowej wypełniają priorytety dla Polski w zakresie GOZ, do których należą:

- innowacyjność oraz wzmocnienie współpracy przemysłu i nauki, a w konsekwencji wdrożenie innowacyjnych rozwiązań w gospodarce;
- stworzenie europejskiego rynku na surowce wtórne;
- zapewnienie wysokiej jakości surowców wtórnych;

¹⁰ Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030. Założenia i cele oraz polityki i działania. Wersja 4.1 z dn. 18.12.2019, s. 46.

¹¹ Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii, Dz. U. 2015 poz. 478, s. 1.

¹² Tamże, s. 6 i 64 (spółdzielnia energetyczna – spółdzielnię w rozumieniu ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2021 r. poz. 648) lub ustawy z dnia 4 października 2018 r. o spółdzielniach rolników (Dz. U. poz. 2073), której przedmiotem działalności jest wytwarzanie energii elektrycznej lub biogazu, lub ciepła, w instalacjach odnawialnego źródła energii i równoważenie zapotrzebowania energii elektrycznej lub biogazu, lub ciepła, wyłącznie na potrzeby własne spółdzielni energetycznej i jej członków, przyłączonych do zdefiniowanej obszarowo sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej o napięciu znamionowym niższym niż 110 kV lub sieci dystrybucyjnej gazowej, lub sieci ciepłowniczej; klastery energii – cywilnoprawne porozumienie, w skład którego mogą wchodzić osoby fizyczne, osoby prawne, podmioty, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1, 2 i 4–8 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022 r. poz. 574, z późn. zm.3)), lub jednostki samorządu terytorialnego, dotyczące wytwarzania i równoważenia zapotrzebowania, dystrybucji lub obrotu energią z odnawialnych źródeł energii lub z innych źródeł lub paliw, w ramach sieci dystrybucyjnej o napięciu znamionowym niższym niż 110 kV, na obszarze działania tego klastra nieprzekraczającym granic jednego powiatu w rozumieniu ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 528 i 583) lub 5 gmin w rozumieniu ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559, 583, 1005 i 1079); klastery energii reprezentuje koordynator, którym jest powołana w tym celu spółdzielnia, stowarzyszenie, fundacja lub wskazany w porozumieniu cywilnoprawnym dowolny członek klastra energii, zwany dalej „koordynatorem klastra energii”.

- rozwój sektora usług.

Problematykę zrównoważonej produkcji przemysłowej ujęto w trzech aspektach: odpadach z górnictwa, energetyki i przemysłu przetwórczego, zagadnień związanych z rozszerzoną odpowiedzialnością producenta oraz środowiskowej oceny cyklu życia produktu, w ramach której wyszczególniono poszczególne etapy cyklu, takie jak: wydobycie surowców, przetwórstwo, dystrybucja, użytkowanie oraz zagospodarowanie odpadów. Działalność gospodarcza oraz wytwarzane produkty oddziałują na środowisko naturalne, poprzez takie procesy i zjawiska jak: zużycie zasobów wody, zasolenie gleb, przekształcenia ziemi, zużycie warstwy ozonowej, zakwaszenie, eutrofizacja czy globalne ocieplenie. Działalność ta również wpływa na zdrowie i kondycję człowieka poprzez m. in. promieniowanie jonizujące, emisje pyłów i gazów. Z kolei zagadnienia zrównoważonej konsumpcji zobrazowano w trzech obszarach – odpady komunalne, marnotrawstwo żywności oraz rola edukacji. Temat biogospodarki zorientowany został w czterech kategoriach – rolnictwie, rybołówstwie, leśnictwie i bioodpadach, poprzez działania w obszarach: tworzenia warunków do rozwoju biogospodarki, budowy lokalnych łańcuchów wartości i bazy surowcowej, energetyki¹³.

II.3 NAJWAŻNIEJSZE DOKUMENTY NA POZIOMIE REGIONU

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA „MAŁOPOLSKA 2030”

Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” jest dokumentem aktualizującym Strategię Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020 przyjętą przez Sejmik Województwa Małopolskiego w 2011 r.

Celem głównym określonym w Strategii jest: „Małopolska regionem zrównoważonego rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i terytorialnym”¹⁴.

W strukturze dokumentu wyodrębniono następujące obszary tematyczne: Małopolskie; Gospodarka; Klimat i Środowisko; Zarządzanie Strategiczne Rozwojem; Rozwój Zrównoważony Terytorialnie¹⁵. Do kwestii związanych z transformacją energetyczną odnoszą się 2 obszary: II - Gospodarka oraz III - Klimat i Środowisko. W ramach obszaru Gospodarka zidentyfikowano Cel szczegółowy: Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka. Głównym

¹³ Rozporządzenia Rady Ministrów Nr 139/19 z dnia 10 września 2019 r.

¹⁴ Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, część 2 - Strategia – Tom 2, Publikacja elektroniczna online, Wydanie 1, Kraków 2021, s. 7.

¹⁵ Tamże, s. 8.

kierunkiem polityki rozwoju jest m.in. Gospodarka o obiegu zamkniętym. Wśród głównych kierunków działań znalazły się m.in. upowszechnianie zasad gospodarki o obiegu zamkniętym, promowanie jej wśród mieszkańców, przedsiębiorców, administracji publicznej, tworzenie punktów napraw i ponownego użycia produktów. W ramach obszaru Klimat i środowisko zidentyfikowano Cel strategiczny: Wysoka jakość środowiska i dążenie do neutralności klimatycznej. Głównymi kierunkami polityki rozwoju są: Ograniczenie zmian klimatycznych, Gospodarowanie wodą, Bioróżnorodność i krajobraz, Edukacja ekologiczna¹⁶. Wśród głównych kierunków działań znalazły się m.in.: wzrost wykorzystania technologii opartej na odnawialnych źródłach energii do produkcji ciepła i chłodu oraz energii elektrycznej, rozwój energetyki opartej na geotermii, fotowoltaice i OZE.

Obok udziału w produkcji energii elektrycznej i ciepła energii ze źródeł odnawialnych, ważnym zadaniem będzie tworzenie regulacji sprzyjających rozwojowi lokalnych obszarów zrównoważonych energetycznie w ramach klastrów czy spółdzielni energetycznych¹⁷.

Zapisy Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” wskazują na ważną rolę organizacji pozarządowych, które mogą być doskonałym źródłem pomysłów, inspiracji, innowacji, a także partnerem we wspólnych projektach i swoistym kontrolerem jakości działań publicznych. W celu wykorzystania tego potencjału wprowadzone będą narzędzia i mechanizmy wzmocnienia instytucjonalnego, w tym finansowego, tak aby organizacje pozarządowe mogły pełnić rolę rzeczywistych partnerów samorządów¹⁸.

REGIONALNY PLAN DZIAŁAŃ DLA KLIMATU I ENERGII (2020)

Głównym celem Planu jest wyznaczenie działań do realizacji przez Zarząd Województwa Małopolskiego (Urząd Marszałkowski i jego jednostki organizacyjne), które przyczynią się do redukcji emisji gazów cieplarnianych, poprawy jakości powietrza oraz transformacji niskoemisyjnej regionu¹⁹.

W Planie wyznaczone zostały długoterminowe działania w zakresie energii i klimatu, wśród których znalazły się m.in.: wzrost wykorzystania lokalnego potencjału OZE, zwiększenie

¹⁶ Tamże, s. 11.

¹⁷ Tamże, s. 39-51.

¹⁸ Tamże, s. 56.

¹⁹ Regionalny Plan Działań dla Klimatu i Energii, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków, 2020, s. 3.

dynamiki rozwoju instalacji OZE w latach 2020-2030 w zakresie produkcji ciepła i chłodu oraz energii elektrycznej, neutralność klimatyczna budynków użyteczności publicznej, zmniejszenie zapotrzebowania na zasoby i energię w produkcji odpadów oraz wzmocnienie gospodarki o obiegu zamkniętym²⁰. W dokumencie postuluje się m.in. realizację wymagań uchwały antysmogowej dla województwa, opracowanie interaktywnej mapy potencjału OZE, podjęcie działań w kierunku zakładania klastrów i spółdzielni energetycznych oraz wirtualnych elektrowni, potrzebę osiągnięcia neutralności klimatycznej budynków użyteczności publicznej, wsparcie przedsiębiorców w przechodzeniu na GOZ, ocenę transformacji w kierunku GOZ, a także działania edukacyjne i promocyjne. Podkreśla się podnoszenie kompetencji w zakresie zagadnień klimatycznych na wszystkich szczeblach samorządów oraz bliską współpracę m.in. z organizacjami pozarządowymi i wymianę dobrych praktyk z innymi regionami UE²¹.

LIFE EKOMAŁOPOLSKA- „WDRAŻANIE REGIONALNEGO PLANU DZIAŁAŃ DLA KLIMATU I ENERGII DLA WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO” (2021-2030)

To projekt zintegrowany wdrażający Regionalny Plan, który realizowany jest przez województwo małopolskie z 27 partnerami. Dotychczas w ramach projektu utworzono sieć doradców ds. klimatu i środowiska w 21 powiatach, zorganizowano warsztaty, spotkania oraz webinaria dla gmin, prowadzono kampanie informacyjno-komunikacyjne. Konsultacje dotyczyły rozwoju OZE, poprawy efektywności energetycznej czy aktualnych programów dotacyjnych²². Przeprowadzono także cykl warsztatów dotyczący prawnych aspektów utworzenia klastrów energii i spółdzielni energetycznych²³.

Przygotowane zostało również opracowanie eksperckie pn. „Zbiór dobrych praktyk w zakresie prawnych aspektów dotyczących utworzenia klastra energii i spółdzielni energetycznej”. Zawiera ono opis prawnych aspektów związanych z powołaniem społeczności energetycznych wraz z komplementarną wiedzą merytoryczną. Opracowanie dostępne jest na stronie <https://klimat.ekomalopolska.pl/aktualnosc/warsztaty-prawnicze-podsumowanie/>

²⁰ Tamże, s. 10.

²¹ Tamże, s. 12-22.

²² https://klimat.ekomalopolska.pl/aktualnosc/dzialnia-na-rzecz-klimatu-pierwsze-efekty/?fbclid=IwAR2WumwghcsiK15pM3Ld0KHx1uJKjKJJVu0zzX18dWA_DCdjubJ7HEcq0

²³ <https://klimat.ekomalopolska.pl/aktualnosc/co-zrobilismy-w-roku-2021-dla-klimatu/>

W zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi ogłoszono m.in. otwarte konkursy na dofinansowanie działań proekologicznych i dofinansowano zadania z zakresu edukacji ekologicznej (organizację wydarzeń z zakresu edukacji ekologicznej, związanych z tematyką zapobiegania powstawaniu odpadów, ochroną powietrza oraz zapobieganiu zmianom klimatu). W 2021 r. zrealizowano projekty zgłoszone przez 5 NGO z tematyki ekologicznej czy propagowania postaw proekologicznych²⁴.

PROJEKT ekoMałopolska

Celem projektu jest zwiększenie aktywności Województwa Małopolskiego w kontekście ochrony środowiska. To plan działania Zarządu Województwa Małopolskiego obejmujący zadania realizowane przez Urząd Marszałkowski i jego jednostki organizacyjne. Projekt składa się z 4 komponentów: jakość powietrza, przeciwdziałanie i łagodzenie skutków klimatycznych, gospodarka odpadami oraz ochrona przyrody i krajobrazu. Ważnym elementem projektu jest współpraca i podniesienie wiedzy pracowników gmin w zakresie ochrony środowiska. Działania miały zostać wdrożone do 2023 r.

Województwo Małopolskie ma wyróżniać gminy, które są aktywne na polu działań środowiskowych i uzyskują one preferencje w programach konkursowych finansowanych ze środków budżetu województwa oraz unijnych. W ramach działań programowych i ustawowych regionu wprowadzono ambitne wymogi środowiskowe obejmujące takie dokumenty jak: Program Ochrony Powietrza, Plan gospodarki odpadami, Program ochrony przed hałasem.

W ramach projektu została utworzona Rada ds. ekoMałopolski (funkcjonująca w okresie 11.2019 r. - 02.2023 r.), skupiająca przedstawicieli różnych środowisk, którzy konsultowali najważniejsze dokumenty strategiczne na poziomie województwa odnoszące się do jakości powietrza czy zmian klimatycznych²⁵.

²⁴ Regionalny Plan Działań dla Klimatu i Energii sprawozdanie z działań za okres 2019-2021, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2022, s. 34.

²⁵ <https://www.malopolska.pl/ekomalopolska/projekt-ekomalopolska>

LIFE „WDRAŻANIE PROGRAMU OCHRONY POWIETRZA DLA WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO – MAŁOPOLSKA W ZDROWEJ ATMOSFERZE”

Projekt LIFE koordynowany jest przez Województwo Małopolskie. Angażuje łącznie 69 partnerów, a jego celem jest przyspieszenie wdrażania działań służących poprawie jakości powietrza, które zostały zaplanowane w ramach Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego. Do najważniejszych zadań projektu należy m.in. aktualizacja Programu ochrony powietrza, doradztwo środowiskowe dla mieszkańców i firm w formie Ekodoradców, możliwość zgłaszania ekointerwencji przez mieszkańców jeśli przepisy ochrony środowiska są nieprzestrzegane²⁶.

PROGRAM W ZAKRESIE GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM DLA MAŁOPOLSKI

Program jest aktualnie opracowywany przez Departament Rozwoju Regionu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego. Opracowana diagnoza sytuacji w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym przygotowana we współpracy z ekspertem strategicznym – Instytutem Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN oraz Zespołem ds. Programu w zakresie GOZ dla Małopolski (gremium doradcze skupiające m.in. przedstawicieli świata nauki, samorządu, organizacji pozarządowych) zakłada m.in. ścisłą współpracę z podmiotami ekonomii społecznej w procesie wprowadzania GOZ w Małopolsce. Może to pozytywnie wpłynąć na wzrost solidarności społecznej i dobrostanu mieszkańców regionu, zwłaszcza tych wykluczonych społecznie²⁷. Podkreśla się w nim fakt, że Małopolska bierze udział w projektach z dziedziny gospodarki cyrkularnej i ekonomii społecznej, jakim jest RESPONDET²⁸. W dokumencie wskazuje się także istniejące przykłady działań cyrkularnych podejmowanych przez PES, np. Targ Pietruszkowy w Krakowie, który pozwala mieszkańcom na zaopatrzenie się w produkty lokalne czy Nowohucka Mapa Zero-Waste, która przedstawia punkty handlowo-usługowe w Nowej Hucie znajdujące się w odległości 10-15 minut na piechotę²⁹. Określono wyzwania, wśród których jest m.in. włączenie oraz wsparcie dla już działających PES i organizacji pozarządowych w działania cyrkularne w regionie³⁰.

²⁶ <https://powietrze.malopolska.pl/life/>

²⁷ Diagnoza Społeczno-Gospodarcza, środowiskowa i przestrzenna dla potrzeb Programu w zakresie GOZ dla Małopolski, s. 10.

²⁸ Tamże, s. 14.

²⁹ Tamże, s. 37.

³⁰ Tamże, s. 40.

REGIONALNY PROGRAM ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM DO 2030 R.

Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej (RPRES) jest dokumentem operacyjno-wdrożeniowym dla Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”. W Programie zostały określone trendy rozwojowe mogące mieć wpływ na kondycję sektora ES, wśród których znalazły się świadoma konsumpcja, gospodarka o obiegu zamkniętym, zmiany klimatyczne. Wyzwania dla podmiotów ekonomii społecznej w tych obszarach to: budowa marki ekonomii społecznej w oparciu o społeczną wartość produktów PES; GOZ jako nowy obszar dla działalności PES; tworzenie miejsc pracy w PES związane z utrzymaniem i działaniami w terenach zielonych³¹. Obecnie, w związku z wejściem w życie Ustawy z dn. 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej, RPRES jest na etapie aktualizacji założeń i konsultacji społecznych. Zaktualizowany Program zostanie przyjęty do końca października 2023 r.

III. SPOŁECZNOŚCI ENERGETYCZNE - ANALIZA DOTYCHCZASOWYCH DOŚWIADCZEŃ/DOBRE PRAKTYKI Z REGIONÓW PARTNERSKICH PROJEKTU. REKOMENDACJE DLA KOMISJI EUROPEJSKIEJ.

W trakcie realizacji projektu jego partnerzy mieli okazję podzielić się dobrymi praktykami w zakresie tworzenia i rozwijania inicjatyw powołujących społeczności energetyczne oraz gospodarki o obiegu zamkniętym z udziałem podmiotów ekonomii społecznej. Zdobyte doświadczenia mogą posłużyć jako inspiracje do wdrażania podobnych rozwiązań w Małopolsce. Poniżej opisane zostały dobre praktyki wraz z wypracowanymi podczas transnarodowych misji rekomendacjami dla Komisji Europejskiej.

SPOŁECZNOŚCI ENERGETYCZNE

Społeczności energetyczne to inicjatywy dla generowania, dystrybucji i/lub wykorzystania odnawialnych źródeł energii, które są kontrolowane przez lokalne społeczności. To różne formy współpracy z władzami lokalnymi i samorządami, inwestorami, organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, uczelniami, MŚP etc. Wspólnym wyznacznikiem wszystkich inicjatyw jest duże zaangażowanie mieszkańców, także w proces decyzyjny. Cele

³¹ Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Małopolskim do 2030 roku, załącznik do Uchwały nr 701/22 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 10.05.2022 r., s. 8-12.

społeczności energetycznych różnią się w zależności od społeczności, ale wykraczają poza zwykłą chęć osiągnięcia zysku i są nastawione na rozwój lokalny, walkę z ubóstwem etc.

Społeczności energetyczne w kontekście europejskim regulują: Dyrektywa o odnawialnych źródłach energii 2018/2001 (art. 22) oraz Dyrektywa o Rynku Energetycznym 2019/944 (art. 16). Podają one definicje Społeczności energetycznej OZE (REC – Renewable Energy Community) oraz Obywatelskiej społeczności energetycznej (CEC – Citizen Energy Community). REC i CEC w myśl dyrektywy to co do zasady osoby prawne działające w oparciu o demokratyczny system zarządzania. Ich głównym celem jest dostarczanie klimatycznych, ekonomicznych i społecznych korzyści dla społeczności lokalnych. Mogą reinwestować zyski w społeczność.

RÓŻNICE POMIĘDZY CEC I REC

OBYWATELSKIE SPOŁECZNOŚCI ENERGETYCZNE - CEC	SPOŁECZNOŚCI ENERGETYCZNE OZE-REC
energia (technologicznie neutralna) gaz (odnawialny)	odnawialna energia
każda jednostka może przystąpić	uczestnictwo ograniczone do osób fizycznych, władz lokalnych lub MŚP
osoby fizyczne, władze lokalne lub małe przedsiębiorstwa pod skuteczną kontrolą	uczestnicy zlokalizowani w bliskości projektów OZE, których właścicielami są społeczności energetyczne OZE
wielkie firmy energetyczne nie mają władzy decyzyjnej, ekonomiczna i finansowa niezależność od takich firm	podejmowanie decyzji autonomiczne

32

³² Definicja i tabelka na podstawie raportu - RESPONDET First mission, Barcelona, 13-14 September 2022 Report, s. 2, źródło: Komisja Europejska.

REGION	WYKORZYSTANIE OZE W REGIONACH	ODNAWIALNE ŹRÓDŁA
Katalonia	19,8%	hydroelektrownie (ok. 60%) oraz energia wiatrowa (ok. 30%)
Walonia	15,7%	energia wiatrowa (40%), biomasa (32.3%), fotowoltaika (22.1%), hydroelektrownie (5.6%)
Małopolska	12,6% (elektryczność i ciepło), 5,5% (transport)	głównie hydroelektrownie i fotowoltaika
Miasto Turyn/Region Piemont	ok. 20%	główna rola hydroelektrowni: 66%

33

SPÓŁECZNOŚCI ENERGETYCZNE W REGIONACH PARTNERÓW PROJEKTU

CEC i REC pojawiają się we wszystkich regionach oprócz Polski, gdzie nie są jeszcze w pełni wdrożone do polskiego systemu prawnego. Społeczności energetyczne wg. stanu na dzień 1 kwietnia 2022 r. mogą funkcjonować m.in. dzięki Ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii czy Ustawie z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo Energetyczne.

Belgia - kompetencje są w regionach, które wdrażają ww. dyrektywy unijne. Od kilku lat istnieją CEC wykorzystujące OZE. Ekonomia społeczna jest traktowana jako główny gracz w ich rozwoju, zwłaszcza w zakresie mobilizacji obywateli i lokalnych społeczności.

Włochy – powstanie społeczności energetycznych opiera się na już istniejącym ustawodawstwie na poziomie regionów. Najczęściej są zakładane przez lokalne wspólnoty (grupy mieszkańców) we współpracy z lokalnymi władzami.

³³ Tamże, s. 3-4.

Hiszpania – regiony wprowadzają własną legislację z uwagi na brak krajowego ustawodawstwa wdrażającego dyrektywy unijne. Społeczności energetyczne to inicjatywy raczej młode. Te zarządzane przez mieszkańców z zaangażowaniem ekonomii społecznej są we wstępnej fazie i przybierają formę spółdzielni.

Polska - spółdzielnie energetyczne oraz klastry energii są coraz częstsze i promowane są w legislacji i działaniach odnoszących się do odbudowy, zielonej i cyfrowej transformacji.

W trakcie organizowanych w ramach projektu RESPONDET misji transnarodowych ich uczestnicy debatowali nt. wyzwań, przed którymi stoją regiony w zakresie tworzenia społeczności energetycznych.

WYZWANIA W REGIONACH – PODEJŚCIE DECYDENTÓW

- brak woli politycznej decydentów do tworzenia takich podmiotów,
- obawa przed utratą kontroli nad społecznością energetyczną,
- niewłaściwe ramy prawne i/lub wątpliwości prawne,
- finansowanie przeznaczane raczej na ogromne projekty niż na mniejsze inicjatywy,
- brak określonego modelu biznesowego przystosowanego do metod funkcjonowania REC,
- opóźnienia w wydawaniu zezwoleń, zwłaszcza na elektrownie wiatrowe,
- trudności obywateli w zrozumieniu zasad funkcjonowania rynku energetycznego i OZE,
- problemy z mobilizowaniem mieszkańców do zakładania spółdzielni energetycznych.

DOBRE PRAKTYKI W REGIONACH PARTNERÓW PROJEKTU

KATALONIA

Pedraforca

Spółdzielnia energetyczna Pedraforca powstała w 2020 r. w wiosce Saldes położonej w Pirenejach, z inicjatywy władz Saldes i we współpracy z Ateneum Cooperatius. Spółdzielnia tworzy i zarządza farmą fotowoltaiczną. Jej właścicielami są mieszkańcy, którzy produkują własną energię. Dzięki niej Saldes i okolice mają uzyskać niezależność energetyczną i doprowadzić do złagodzenia zmian klimatycznych. Ta wspólnota energetyczna ma przyczynić się do ożywienia kultury wspólnoty, rozwoju ekonomii społecznej i powstawania miejsc

pracy. Spółdzielcami są mieszkańcy wioski. W 2022 r. było to 60 osób. Gmina Saldes odgrywa ważną rolę, nie tylko jako inicjator przedsięwzięcia, ale także daje wsparcie grantowe, pomaga w przygotowaniu dokumentacji do aplikowania do sieciowych punktów dostępowych. Gmina kupiła część ziemi, na której zostanie zainstalowana farma fotowoltaiczna i wraz z inną ziemią zostanie przekazana spółdzielni. Spółdzielnia jest zarządzana na zasadzie demokratycznego uczestnictwa. Jedynymi członkami są mieszkańcy, których wspierają Rada Miejska, Rada Prowincji Barcelona, Izba Inżynierów, przedsiębiorcy. Działanie spółdzielni jest oparte na modelu kooperacyjnym. Celem długoterminowym spółdzielni jest produkcja energii nie tylko dla Saldes, ale również dla okolicznych miejscowości. Spółdzielnia zamierza także zarejestrować się jako instalator, by móc zatrudniać ludzi z Doliny Pedraforca, którzy mogliby np. przeprowadzać instalacje.

Som Energia

Założona w 2011 r. w Katalonii, Somenergia jest spółdzielnią konsumentów o charakterze non-profit. Jej głównym zadaniem jest generowanie odnawialnej energii. To największa wspólnota energetyczna w Hiszpanii licząca 82 000 członków w całym kraju. Wytwarza rocznie 24,6 GWh energii w 13 elektrowniach. Ponad 4823 członków posiada własne instalacje produkujące ponad 20 GWh na rok. Spółdzielnia jest oparta na sekcjach i grupach lokalnych – model organizacyjny oparty o demokratyczne zarządzanie. Każdy członek ma głos i może głosować w Zgromadzeniu Generalnym. Spółdzielnia zajmuje się też marketingiem – promowaniem wspólnot energetycznych.

www.somenergia.coop

MAŁOPOLSKA

WZE Ochotnica – Wirtualna Zielona Elektrownia Ochotnica

Wirtualna Zielona Elektrownia Ochotnica (WZE Ochotnica). Koordynatorem klastra i jego liderem jest gmina Ochotnica Dolna. Członkami są mieszkańcy wykorzystujący OZE, jednostki organizacyjne gminy, Tauron Dystrybucja, Klastr Zielone Podhale (ciało doradcze). Wyprodukowana energia jest wykorzystywana przez mieszkańców i jst, a nadwyżki są magazynowane np. w pojazdach elektrycznych. Założono 726 instalacji. Planuje się m.in. instalację na 15 budynkach użyteczności publicznej, stację ładowania pojazdów

elektrycznych i biogazowni, 3 farmy fotowoltaiczne. Projekt został nagrodzony przez Ministra Energii jako pilotażowy klaster energii.

WALONIA

RESCOOP

REScoop Wallonia utworzono w 2000 r. Federacja skupia 19 wspólnot energetycznych obywateli, którzy produkują energię, głównie z elektrowni wiatrowych, ale także fotowoltaiki czy hydroelektrowni. Pod koniec 2021 r. liczyła 15 000 członków, którzy zainwestowali 23,5 mln €. W 2021 r. wyprodukowali 76 mln kWh odnoszących się do konsumpcji energii 21700 gospodarstw domowych. Zyski z inwestycji są reinwestowane w produkcję OZE. Federacja świadczy usługi związane z podnoszeniem świadomości, mobilizacji obywateli i nawiązywania dialogu z decydentami.

TURYN

Miasto Magliano Alpi

Miasto Magliano Alpi wraz z 2100 mieszkańcami powołało do życia lokalną sieć dla zbiorowego i demokratycznego produkowania energii z wykorzystaniem OZE. To pierwsza tego typu wspólnota we Włoszech. Miasto zainstalowało panele fotowoltaiczne na dachach budynków samorządowych produkując energię, która jest dzielona z członkami spółdzielni.

W trakcie realizacji projektu RESPONDET, podczas warsztatów organizowanych przy okazji misji transnarodowych, jego uczestnicy wypracowali rekomendacje dla Komisji Europejskiej w zakresie wprowadzania ustawodawstwa związanego ze społecznościami energetycznymi.

WYBRANE REKOMENDACJE DLA KOMISJI EUROPEJSKIEJ

1. Wdrożenie legislacji unijnej – dyrektyw odnoszących się do społeczności energetycznych w państwach członkowskich.
2. Legislacja powinna być bardziej zrozumiała.
3. Współpracować powinny ze sobą już działające społeczności, operatorzy systemu dystrybucyjnego, lokalne i regionalne władze, eksperci, przedstawiciele ekonomii społecznej, społeczeństwa obywatelskiego, uczelnie etc.

4. Monitorowanie wdrażania KPO, Planów Odporności, programów operacyjnych odnoszących się do polityki spójności i rewizja tych planów i programów na poziomie krajowym.
5. KE powinna wskazywać w unijnych dyrektywach rolę ekonomii społecznej w promowaniu społeczności energetycznych.
6. Powinno nastąpić wyłączenie społeczności energetycznych z zasad pomocy de minimis, a do czasu aż to nastąpi, podwyższenie progu de minimis dla tych inicjatyw.
7. Państwa członkowskie i regiony powinny wspierać finansowanie inicjatyw w początkowej fazie, ale także na późniejszym etapie.
8. Władze publiczne powinny wspierać inicjatywy energetyczne zapewniając zasoby: grunty, budynki, wsparcie administracyjne lub szkolenia.
9. Należy mobilizować obywateli, aby uświadamiać ich i edukować w zakresie zakładania społeczności energetycznych, rynku energetycznego, instalacji do wytwarzania/dystrybucji, konsumpcji energii odnawialnej³⁴.

IV. GOSPODARKA O OBIEGU ZAMKNIĘTYM - ANALIZA DOTYCHCZASOWYCH DOŚWIADCZEŃ/DOBRE PRAKTYKI Z REGIONÓW PARTNERSKICH PROJEKTU. REKOMENDACJE DLA KOMISJI EUROPEJSKIEJ.

Wg. definicji Departamentu ds. Badań Parlamentu Europejskiego gospodarka o obiegu zamkniętym to model produkcji i konsumpcji, na który składa się ponowne wykorzystanie, naprawianie, odnawianie i recykling istniejących materiałów i produktów, aby w miarę możliwości utrzymać materiały w gospodarce. Odpad powinien stać się zasobem, konsekwentnie ma być minimalizowana ilość odpadów.

Kwestie GOZ są włączane do krajowych i regionalnych aktów prawnych (np. strategii odnoszących się do ekonomii społecznej, rozwoju regionalnego, działań promujących cyfrową transformację). Na poziomie regionalnym kompetencje w zakresie GOZ leżą w gestii różnych departamentów/ministerstw. Najczęściej zajmuje się nimi Minister ds. Gospodarki, który z kolei nie zajmuje się ekonomią społeczną, więc działania GOZ są adresowane głównie do tradycyjnych przedsiębiorstw. Kwestie GOZ ujmowane są także w różnych strategiach/programach.

³⁴ Informacje pochodzą z Background papers i Raportu z 1 misji transnarodowej do Katalonii.

EKONOMIA SPOŁECZNA W GOZ

Partnerzy posiadają potencjał w zakresie włączania ES w GOZ. Odbywa się to głównie w takich branżach jak tekstylia, żywność, elektronika, IT. PES oraz mniejsze, mniej sformalizowane organizacje często skupiają się na zbieraniu odpadów, reperowaniu i nadawaniu drugiego życia, recydingu³⁵ i upcydingu³⁶. Współpracują z uczelniami oraz instytucjami badawczymi. Tworzą miejsca pracy, zwłaszcza dla osób oddalonych od rynku pracy. PES uczestniczą w działaniach zwiększających świadomość oraz edukacyjnych. Wiele zadań podejmowanych jest w partnerstwie mieszkańców, innych PES, władz regionalnych, MŚP, środowiska naukowego.

GOZ: WSPÓŁPRACA POMIĘDZY DECYDENTAMI A EKONOMIĄ SPOŁECZNĄ

Współpraca może przybierać różne formy: subsydia, granty, pożyczki (głównie dzięki środkom unijnym); stosowanie zielonych zamówień publicznych czasem połączonych z klauzulami społecznymi; tworzenie cyfrowych narzędzi tj. platformy online i aplikacje; działania edukacyjne podnoszące świadomość nt. GOZ. W Walonii i w Małopolsce zostały powołane organy pracujące nad wdrożeniem GOZ, których członkami są przedstawiciele GOZ (rzadka praktyka).

W trakcie organizowanych w ramach projektu RESPONDET misji transnarodowych ich uczestnicy debatowali nt. wyzwań, przed którymi stoją regiony w zakresie wprowadzania założeń gospodarki o obiegu zamkniętym.

WYZWANIA DLA ES W GOZ

- ES może być pionierem w rozwoju GOZ.
- Na poziomie europejskim i krajowym władze publiczne są coraz bardziej świadome roli ES w procesie.
- Potrzebne jest ustawodawstwo w zakresie GOZ na poziomie unijnym, które zobliguje Państwa Członkowskie do wdrażania konkretnych działań wraz z PES.

³⁵ Recyding to proces przetwarzania odpadów (przemysłowych lub domowych) z produktów wycofanych z eksploatacji, w celu ponownego wprowadzenia do obiegu niektórych materiałów i użycia ich do produkcji nowych produktów - <https://pl.wikipedia.org/wiki/Recykling>

³⁶ Upcyding to forma przetwarzania wtórnego odpadów, w wyniku którego powstają wyroby o wartości wyższej, traktowane jako wartościowe surowce - <https://pl.wikipedia.org/wiki/Upcyding>

- GOZ zajmują się głównie przedsiębiorstwa tradycyjne, podmioty ekonomii społecznej działają jeszcze w tym obszarze niszowo.
- Istnieje potrzeba włączenia ES w tworzenie, wdrażanie, monitorowanie strategii odnoszących się do GOZ.
- ES powinna mieć lepszy dostęp do istniejących platform online odnoszących się do rozwiązań GOZ.
- Potrzebne jest zwiększenie świadomości i zmiana mentalności decydentów, przedsiębiorców, mieszkańców.

Dobre praktyki

WALONIA

PermaFungi – spółdzielnia socjalna z Brukseli przetwarzająca odpady – fusy kawowe w grzyby (kompost). <https://www.permafungi.be/permateria/>

Groupe Terre i Terre ASBL – 6 PES rozwijających kanały dla ponownego użycia i recyklingu używanych ubrań w krótkim obiegu. <https://www.grouputerre.org/>

BatiTerre – spółdzielnia pracy oferuje materiały budowlane i usługi odnoszące się do ich ponownego wykorzystania. <https://batiterre.be/>

KATALONIA

Group Entrem/Nou Verd SCCL – promowanie GOZ przy jednoczesnym zapewnianiu szkoleń i zatrudnienia dla grup wykluczonych. Zbieranie i zarządzanie usługą dotyczącą produkcji biodiesla z olejów warzywnych w miejscowości Penedes. www.entrem.coop/serveis/gestio-de-residus

MAŁOPOLSKA

Bank Żywności w Krakowie – organizacja non-profit walcząca z marnowaniem żywności. Zbiera jedzenie z różnych źródeł i przekazuje je organizacjom charytatywnym oraz ośrodkom pomocy społecznej. www.krakow.bankizywnosci.pl

MIASTO TURYN

Mercato Circolare – start-up z przeznaczeniem społeczno-zawodowym tworzący cyfrowe i kulturalne związki pomiędzy mieszkańcami, firmami, stowarzyszeniami i instytucjami wewnątrz ekosystemu cyrkularnego. Rozwija różne innowacyjne usługi i narzędzia, tj. aplikacja Mercato Circolare (pozwalająca na zakup cyrkularnych produktów i usług), szkolenia dla firm, szkół, mieszkańców, działania badawcze.

www.mercatocircolare.it/fr/home-francais

W trakcie realizacji projektu RESPONDET, podczas warsztatów organizowanych przy okazji misji transnarodowych, jego partnerzy wypracowali rekomendacje dla Komisji Europejskiej w zakresie wprowadzania ustawodawstwa związanego z gospodarką o obiegu zamkniętym.

WYBRANE REKOMENDACJE DLA KE

1. W wielu publicznych strategiach i politykach promujących gospodarkę cyrkularną GOZ wciąż traktuje się jako szansę rozwoju gospodarczego, która powinna być promowana wśród przedsiębiorstw głównego nurtu. Należy dostrzec potencjał ES jako pioniera zrównoważonego rozwoju, rozwoju gospodarczego i spójności społecznej.
2. Należy stworzyć mocniejsze powiązania na szczeblu unijnym, krajowym i regionalnym /lokalnym pomiędzy ES a GOZ.
3. Programy/wsparcie finansowe dla GOZ powinny stać się bardziej dostępne także dla przedsiębiorstw społecznych. Obecnie nadal GOZ traktuje się jako swego rodzaju niszę dla ES.
4. Decydenci i administracja publiczna na różnych szczeblach powinny mocniej promować, także przez środki finansowe, integrację ES z projektami GOZ.
5. Rozwijanie zintegrowanych środków wsparcia, które są dostępne zarówno dla inicjatyw obywatelskich opartych na ekonomii społecznej i/lub inicjatyw obywatelskich opartych na ekonomii społecznej.
6. Należy opracować i stosować systemy znakowania, które pomogą przeciwdziałać rosnącemu obecnie ryzyku i praktykom „green washingu”³⁷. Jedną z możliwości są

³⁷ Greenwashing to strategia marketingowa. Jej celem jest stworzenie mylnego wrażenia, że dana firma i jej produkty są przyjazne dla środowiska. Takie działanie jest jednak motywowane nie rzeczywistą troską o

np. procesy etykietowania opracowane i realizowane we współpracy m.in. z ekonomią społeczną.

7. Instrumenty wsparcia powinny być skierowane również do mniejszych, mniej sformalizowanych inicjatyw obywatelskich w zakresie gospodarki obiegowej, które kierują się zasadami ekonomii społecznej.
8. Uproszczenie procedur administracyjnych związanych np. z ubieganiem się o wsparcie finansowe jest warunkiem powodzenia działań wspierających.
9. Informowanie o istniejącym wsparciu - czy to finansowym, czy doradczym, jest kolejnym kluczowym elementem promocji inicjatyw opartych na ekonomii społecznej.
10. Władze publiczne powinny bardziej zdecydowanie ocenić i zbadać możliwości zielonych i społecznych zamówień publicznych oraz opracować odpowiednie środki (w tym przewodnie akty legislacyjne i administracyjne), które umożliwią administracji publicznej aktywne stosowanie takich rozwiązań.
11. Podmioty ekonomii społecznej często nie są bezpośrednio - lub w bardzo ograniczonym zakresie - zaangażowane we współtworzenie polityk publicznych związanych z gospodarką cyrkularną. Samorządy lokalne i regionalne powinny odważyć się na zakładanie regionalnych gremiów (inicjatywy takie jak Eko-Małopolska czy Rada Gospodarki Cyrkularnej w Walonii mogą stanowić tu pewną inspirację).
12. Władze lokalne i regionalne, we współpracy z ekonomią społeczną, społeczeństwem obywatelskim, środowiskiem akademickim i innymi podmiotami, powinny w nowej perspektywie finansowej wykorzystać ekonomię społeczną do rozwijania i/lub promowania budowania potencjału w zakresie GOZ.
13. Gospodarka cyrkularna i wartość dodana, jaką może przynieść ekonomia społeczna, powinny być częścią programów edukacyjnych dla wszystkich grup wiekowych, zaczynając już od najmłodszego pokolenia.
14. Partnerzy projektu RESPONDET nadal dostrzegają potrzebę przeprowadzenia kampanii i działań, które zwiększą świadomość i wiedzę w społeczeństwie na temat

wartości dodanej inicjatyw opartych na ekonomii społecznej w zakresie tworzenia miejsc pracy, zrównoważonego rozwoju lokalnego, spójności społecznej itp.³⁸.

V. ANALIZA SWOT DLA WŁĄCZENIA SEKTORA EKONOMII SPOŁECZNEJ W PROCES ZIELONEJ I CYFROWEJ TRANSFORMACJI

Poniższa analiza SWOT została opracowana we współpracy z regionalnymi interesariuszami – uczestnikami transnarodowych misji w ramach projektu RESPONDET, przedstawicielami instytucji samorządowych oraz organizacji pozarządowych.

³⁸ Informacje pochodzą z Background papers i Raportu z 2 misji transnarodowej do Walonii.

	CZYNNIKI POZYTYWNE	CZYNNIKI NEGATYWNE
Czynniki	Mocne strony (S)	Słabe strony (W)
wewnętrzne (organizacji)	<ul style="list-style-type: none"> - zakorzenienie podmiotów ekonomii społecznej w lokalnych społecznościach, demokratyczny system zarządzania - funkcjonujący system tworzenia miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym - regionalne dokumenty programowe: (Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, Strategia Rozwoju Województwa Małopolska 2030”, Regionalny Plan Działań dla Klimatu i Energii - coraz wyższy stopień wykorzystania OZE w regionie (głównie hydroelektrownie i fotowoltaika) - doradcy energetyczni w gminach - podmioty ekonomii społecznej zaangażowane w GOZ (Banki Żywności, Foodsharing, Charity Shops, wypożyczalnie sąsiedzkie) - regionalne gremia angażujące PES do dyskusji nt. transformacji – np. EkoMałopolska - edukacja społeczeństwa przez liczne PES nt. ekologii 	<ul style="list-style-type: none"> - niski stopień wiedzy w zakresie funkcjonowania rynku energetycznego i OZE / GOZ - niski poziom współpracy między parterami lokalnymi w kontekście tworzenia wspólnot energetycznych - słaby dostęp do istniejących platform online poświęconych GOZ - niszowe działania PES w obszarze GOZ - ograniczony dostęp do wsparcia finansowego/doradczego dla PES - niski poziom współpracy PES z samorządem

	CZYNNIKI POZYTYWNE	CZYNNIKI NEGATYWNE
Czynniki zewnętrzne (otoczenie)	<p>Szanse (O)</p> <ul style="list-style-type: none"> - unijna i krajowa legislacja sprzyjająca rozwojowi OZE (Ustawa o OZE dostosowana do dyrektywy RED II) - dostęp do licznych źródeł finansowania dla inwestycji w zakresie OZE (KPO, perspektywa '21-'27), - dostęp do dobrych praktyk z krajów europejskich, które są bardziej zaawansowane w zielonej transformacji, np. z regionów partnerów projektu RESPONDET - wyłączenie wspólnot energetycznych z zasad pomocy de minimis - potencjał współpracy lokalnych samorządów z PES w zakresie tworzenie wspólnot energetycznych oraz inicjatyw GOZ-owych 	<p>Zagrożenia (T)</p> <ul style="list-style-type: none"> - brak woli politycznej decydentów do priorytetowego traktowania wspólnot energetycznych - skomplikowana i niezrozumiała / przeregulowana legislacja - finansowanie przeznaczane raczej na ogromne projekty o charakterze biznesowym niż na mniejsze inicjatywy - opór operatorów sieci energetycznych w wydawaniu zgód na przyłączenie do sieci spółdzielni / wspólnot energetycznych; - brak określonego modelu biznesowego funkcjonowania spółdzielni energetycznych - opóźnienia związane z wdrożeniem KPO - problemy z mobilizowaniem mieszkańców i przekonywaniem ich do wstępowania do spółdzielni / wspólnot energetycznych

ANALIZA SWOT

VI. POTENCJAŁ EKONOMII SPOŁECZNEJ W ZAKRESIE JEJ WŁĄCZENIA W PROCES ZIELONEJ TRANSFORMACJI

Poprzez potencjał ekonomii społecznej w zakresie włączania jej w proces zielonej transformacji rozumiemy posiadanie przez podmioty ekonomii społecznej takich kompetencji jak: techniczne i technologiczne (dotyczące powoływania i zarządzania systemami energii odnawialnej); biznesowe (finansowanie, pozyskiwanie środków); zarządcze; społeczne, innowacyjne. Z podjętych analiz i dobrych praktyk zdobytych w trakcie realizacji projektu RESPONDET wynika, że w regionach partnerskich istnieją instrumenty i podejmowane są działania pozwalające na rozwój ekonomii społecznej i budowanie potencjału także w obszarze zielonej transformacji. Zarówno Małopolska jak i pozostałe regiony powołały jednostki zajmujące się koordynacją ekonomii społecznej na szczeblu regionalnym. Do ich głównych zadań należy m.in. współpraca z podmiotami ekonomii społecznej oraz z ich otoczeniem, podnoszenie kompetencji kadr PES, doradztwo, wsparcie finansowe i oczywiście promocja sektora. Każdy region posiada odpowiednie dokumenty programowe/strategie odnoszące się do ekonomii społecznej. W Małopolsce jest to wspomniany już RPRES, ale kwestie ES pojawiają się także w innych Programach, tj. np. Strategia Rozwoju Regionu. W tych dokumentach podkreśla się wkład ekonomii społecznej w rozwój regionalny i zauważa się obecnie pojawiające się trendy związane z zieloną zmianą. Istniejące w regionach partnerskich organy takie jak Małopolski Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej (MKRES) skupiają przedstawicieli różnych instytucji działających na szczeblu lokalnym i regionalnym w celu promocji i rozwoju potencjału ekonomii społecznej. Jednym z tematów podejmowanych przez taki organ będzie w przyszłości włączenie PES w zieloną transformację. Oczywistym jest, że powinny one, a nawet muszą zostać partnerami tego procesu.

BUDOWANIE POTENCJAŁU W REGIONACH - POTRZEBY

Aktualna sytuacja w regionach partnerskich odnosząca się do budowania potencjału ekonomii społecznej w zakresie wspólnot energetycznych i gospodarki cyrkularnej wygląda następująco:

- nadal brakuje konkretnych strategii/działań traktujących o budowaniu potencjału ES w omawianym zakresie,

- istniejące inicjatywy odnoszą się głównie do tzw. "przedsiębiorstw tradycyjnych" i nie zawsze są dostępne, a nawet znane PES,
- brak wdrożonych dyrektyw unijnych, niejasne pojęcia związane ze wspólnotami energetycznymi i GOZ stanowią barierę dla rozwoju potencjału społecznych inicjatyw,
- niejasność procedur administracyjnych na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym utrudnia proces rozwoju potencjału projektów podejmowanych przez PES.

POTRZEBY PODMIOTÓW EKONOMII SPOŁECZNEJ

Na podstawie ww. analizy zostały zidentyfikowane główne potrzeby PES umożliwiające im w przyszłości rozwój umiejętności w obszarze tworzenia wspólnot energetycznych i gospodarki o obiegu zamkniętym. Są to m.in.:

- lepszy dostęp do informacji, do szkoleń podnoszących ich wiedzę techniczną i kompetencje przedsiębiorcze,
- wsparcie decydentów,
- możliwość współpracy z lokalnymi interesariuszami (w tym z biznesem),
- wsparcie finansowe dla planowanych inicjatyw,
- lepszy dostęp do klauzul społecznych i zielonych zamówień publicznych.

Odniesiono się także do potrzeb otoczenia ekonomii społecznej, a więc władz samorządowych i administracji publicznej, które powinny sobie zdawać sprawę z roli i potencjału ES oraz oddolnych inicjatyw, a także tworzyć jasne i zrozumiałe akty prawne, które nie będą stanowiły bariery dla tworzenia inicjatyw przez podmioty społeczne.

Partnerzy projektu sugerują lokalnym i regionalnym samorządom stworzenie map drogowych dla promocji GOZ i roli ES w jej tworzeniu. Powinny one zawierać możliwe do realizacji cele i wskazywać małe, ale konkretne działania podejmowane przez PES.

REKOMENDACJE DLA DECYDENTÓW

Dla rozwoju budowania potencjału PES w procesie zielonej transformacji rekomenduje się decydentom:

- tworzenie baz danych zbierających informacje o już istniejących dobrych praktykach,
- tworzenie sieci współpracy pozwalających na wymianę doświadczeń i wiedzy,

- włączanie PES w federacje pozwalające im na nawiązywanie kontaktów i podnoszenie umiejętności,
- promowanie i zwiększanie widoczności małych inicjatyw,
- włączanie jako obowiązkowych, kwestii GOZ do zamówień publicznych,
- edukowanie oraz promowanie społeczności energetycznych i GOZ wspólnie przez decydentów, partnerów społecznych, media etc.,
- budowanie partnerstw i podejmowanie współpracy nie tylko z innymi podmiotami ekonomii społecznej, ale także z podmiotami prywatnymi (przedsiębiorstwami, zrzeszeniami przedsiębiorstw, izbami gospodarczymi), które mogą być potencjalnym partnerem w realizacji konkretnych inicjatyw,
- wzajemne uczenie się od siebie, wymiana doświadczeń oraz połączenie podmiotów działających dla zysku i tych realizujących cele społeczne może doprowadzić do ciekawych projektów,
- współpraca z władzami publicznymi może się uwidaczniać m.in. w zakresie zwiększania świadomości i edukacji.,
- takie formułowanie strategii na poziomie lokalnym czy regionalnym, aby znalazły się w nich informacje nt. potencjału ekonomii społecznej³⁹.

VII. CELE, KIERUNKI INTERWENCJI, DZIAŁANIA, EFEKTY

Cel główny i cele szczegółowe Lokalnego Planu Działań

Cel główny

Sektor ekonomii społecznej w Małopolsce odgrywa ważną rolę w zrównoważonym rozwoju regionu w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i terytorialnym.

Cel jest spójny z Regionalnym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej w Małopolsce do 2030 r. (RPRES), gdyż to regionalny program rozwoju ekonomii społecznej jest głównym dokumentem strategicznym wskazującym kierunki rozwoju tego sektora w regionie. W wyniku prowadzonej aktualizacji RPRES do października 2023 roku wprowadzone zostaną w

³⁹ Informacje pochodzą z Third mission „Capacity – building” Report oraz Fourth mission workshop “New forms of cooperation and governance”.

nim rozwiązania wynikające z niniejszego Action Plan i rekomendacje wynikające z doświadczeń RESPONDET.

Cele szczegółowe

Cel szczegółowy I. Wzmocnienie potencjału podmiotów ekonomii społecznej na rzecz zielonej transformacji regionu.

Cel szczegółowy II. Wzrost roli podmiotów ekonomii społecznej w procesie wdrażania zasad gospodarki o obiegu zamkniętym w regionie.

Kierunki interwencji i działania

Cel szczegółowy I. Wzmocnienie potencjału podmiotów ekonomii społecznej na rzecz zielonej transformacji regionu.

Kierunek interwencji I: Transformacja podmiotów ekonomii społecznej w zakresie efektywności energetycznej z wykorzystaniem Odnawialnych Źródeł Energii (OZE).

Działania:

1. Edukacja, informacja i promocja dla PES w zakresie efektywności energetycznej.
2. Zapewnienie źródeł finansowania dla podmiotów ekonomii społecznej na:
 - projekty zmierzające do samowystarczalności energetycznej.
 - projekty zmierzające do stosowania rozwiązań zero i niskoemisyjnych.
3. Tworzenie zielonych miejsc pracy - preferencje dla przedsiębiorstw społecznych tworzących „zielone” miejsca pracy⁴⁰.
4. Rozwój nowych modeli biznesowych. Zwiększenie wykorzystania OZE.
5. Współpraca z samorządami w zakresie tworzenia lokalnych wspólnot energetycznych, spółdzielni energetycznych, klastrów energii.

⁴⁰ Według Międzynarodowej Organizacji Pracy zielone miejsca pracy to te, które przyczyniają się do zachowania lub przywrócenia stanu środowiska, niezależnie od tego czy występują w tradycyjnych czy nowych rozwijających się „zielonych” sektorach. Zielone miejsca pracy wpływają pozytywnie na zwiększanie efektywności energetycznej i surowcowej, ograniczanie emisji gazów cieplarnianych, minimalizację odpadów i zanieczyszczeń, ochronę i odtwarzanie ekosystemów oraz wspieranie adaptacji do skutków zmian klimatu* - Zielone kompetencje i miejsca pracy w Polsce w perspektywie 2030 roku, Konfederacja Lewiatan, Warszawa, wrzesień 2022, s. 18.

Kierunek interwencji II: Edukacja i budowanie świadomości nt. transformacji energetycznej i adaptacji do zmian klimatu

Działania:

1. Wsparcie podmiotów ekonomii społecznej oraz kadry wspierającej ekonomię społeczną (Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej) w zakresie rozwoju „zielonych kompetencji”.
2. Podnoszenie świadomości nt. korzyści z wdrażania ekoinnowacji i stosowania OZE.
3. Opracowywanie ekoporadników (wraz z technicznymi wymogami przystępowania do społeczności energetycznych), materiałów informacyjnych nt. rozwiązań OZE dedykowanych różnym instytucjom.
4. Działania adaptacyjne podmiotów ekonomii społecznej w procesie zielonej transformacji

Rekomenduje się wykorzystanie potencjału ekonomii społecznej do realizacji powyższych działań poprzez stworzenie ram strategicznych do ich realizacji w regionalnej strategii pn. Regionalny Plan Działań dla Klimatu i Energii.

Oczekiwane efekty:

Liczba podmiotów ekonomii społecznej zaangażowanych w działania edukacyjne związane z zieloną transformacją, w tym energetyczną – 20

Liczba przedsiębiorstw społecznych, które zwiększyły efektywność energetyczną - 30

Liczba podmiotów ekonomii społecznej zaangażowanych w tworzenie klastrów, wspólnot energetycznych, spółdzielni energetycznych – 40

Liczba inicjatyw podmiotów ekonomii społecznej na rzecz zielonej transformacji – 200

Liczba nowych „zielonych” miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych – 100

Liczba pracowników PES i OWES, którzy podnieśli swoje „zielone kompetencje” - 80

Liczba doradców środowiskowych na poziomie powiatów prowadzących działania świadomościowe wśród mieszkańców nt. ekoinnowacji i OZE - 19

Liczba PES, które podjęły działania adaptacyjne w zakresie zielonej transformacji - 50

Liczba opracowanych ekoporadników i materiałów informacyjnych - 2

Cel szczegółowy II. Wzrost roli podmiotów ekonomii społecznej w procesie wdrażania zasad gospodarki o obiegu zamkniętym w regionie.

Kierunek interwencji I: Silniejsze zaangażowanie PES w realizację działań GOZ

Działania:

1. Stworzenie systemu preferencji dla tworzenia miejsc pracy w PS wykorzystujących idee GOZ.
2. Angażowanie się PES w akcje foodsharingowe, wymiany używanej odzieży, ponownego użycia, naprawy i wymiany rzeczy używanych, punkty napraw, projekty promujące pozytywne nawyki konsumenckie, działania recyclingowe, z zakresu selektywnej zbiórki odpadów, magazynowania i dystrybuowania żywności.
3. Zlecenie przez samorządy działań w obszarze GOZ z zastosowaniem preferencji dla PES - zielone i społeczne zamówienia publiczne.
4. Dodatkowe kategorie dotyczące działań gozowych w regionalnych konkursach skierowanych do PES, tj. np. Kryształ Soli czy MLPS.
5. Poszerzenie zakresu zadań Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej o kwestie GOZ.
6. Wprowadzenie systemu grantów na działania w obszarze GOZ dla PES.

Kierunek interwencji II: Zwiększenie świadomości nt. GOZ. Upowszechnianie i edukacja.

Działania:

1. Realizacja przez PES kampanii promujących gospodarowanie zasobami oraz odpadami na zasadzie 6xR, mądre i odpowiedzialne sprzedawanie i kupowanie, niemarnowanie żywności.
2. Tworzenie przez PES platform i aplikacji online poświęconych GOZ.
3. Czerpanie przez PES z doświadczeń z innych europejskich regionów.
4. Edukacja, w tym doradztwo dla przedsiębiorstw w zakresie GOZ.
5. Realizacja przez PES projektów z zakresu edukacji ekologicznej, w tym budowa, rozbudowa i modernizacja ośrodków edukacji ekologicznej na terenie parków krajobrazowych.

6. Realizacja działań edukacyjnych w przedszkolach, szkołach nt. GOZ i niemarnowania żywności.
7. Realizacja działań edukacyjnych nt. zrównoważonej konsumpcji dla sprzedawców na placach targowych (np. warsztaty).
8. Edukacja lokalnych liderów przez PES w zakresie GOZ.

Rekomenduje się wykorzystanie potencjału ekonomii społecznej do realizacji powyższych działań poprzez stworzenie ram strategicznych do ich realizacji w regionalnej strategii na rzecz GOZ pn. Program w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym dla Małopolski.

Oczekiwane efekty:

Liczba podmiotów ekonomii społecznej zaangażowanych w działania edukacyjne związane z gospodarką obiegu zamkniętego – 30

Liczba miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej, które działają w GOZ - 50

Liczba podmiotów ekonomii społecznej zaangażowanych w kampanie promocyjne, tworzenie platform i aplikacji on-line – 5

Liczba osób dorosłych, w szczególności osób na stanowiskach decyzyjnych, objętych działaniami edukacyjnymi w zakresie GOZ – 1000

Liczba konkursów regionalnych honorujących działania PES w zakresie GOZ – 2

Liczba akcji, w które zaangażowały się PES - 10

Liczba PES realizujących działania GOZ na zlecenie samorządu - 10

Liczba OWES, które poszerzyły zakres zadań o kwestie GOZ - 2

Liczba konkursów grantowych dla PES w obszarze GOZ - 2

Liczba regionalnych platform poświęconych GOZ - 1

Liczba PES, które skorzystały z doświadczeń europejskich regionów - 5

Liczba PS objętych doradztwem w zakresie GOZ - 30

VIII. RAMOWY HARMONOGRAM REALIZACJI LOKALNEGO PLANU DZIAŁAŃ

Cel szczegółowy I. Wzmocnienie potencjału podmiotów ekonomii społecznej na rzecz zielonej transformacji regionu.				
Kierunek interwencji	Działania	Efekty wraz ze wskaźnikami	Realizatorzy	Termin realizacji
I. Transformacja PS w zakresie efektywności energetycznej z wykorzystaniem OZE	Edukacja, informacja i promocja dla PES w zakresie efektywności energetycznej	Liczba PES zaangażowanych w działania edukacyjne związane z zieloną transformacją, w tym energetyczną realizowane na zlecenie samorządu - 20	PES	2024-2030
	Zapewnienie źródeł finansowania dla PES na: - projekty zmierzające do samowystarczalności energetycznej - projekty zmierzające do stosowania rozwiązań zero i niskoemisyjnych	Liczba dofinansowanych inicjatyw PES na rzecz zielonej transformacji - 200	PES	2024-2027
	Tworzenie zielonych miejsc pracy – preferencje dla przedsiębiorstw społecznych tworzących „zielone” miejsca pracy	Liczba nowych „zielonych” miejsc pracy w PS -100	PS	2024-2027

Cel szczegółowy I. Wzmocnienie potencjału podmiotów ekonomii społecznej na rzecz zielonej transformacji regionu.				
Kierunek interwencji	Działania	Efekty wraz ze wskaźnikami	Realizatorzy	Termin realizacji
	Rozwój nowych modeli biznesowych. Zwiększenie wykorzystania OZE.	Liczba PS, które zwiększyły efektywność energetyczną – 30	PS	2024-2030
	Współpraca z samorządami w zakresie tworzenia lokalnych wspólnot energetycznych, spółdzielni energetycznych, klastrów energii	Liczba PES zaangażowanych w tworzenie klastrów, wspólnot energetycznych, spółdzielni energetycznych – 40	PES, samorządy	2024-2030
II. Edukacja i budowanie świadomości nt. transformacji energetycznej i adaptacji do zmian klimatu	Wsparcie PES oraz kadry wspierającej ES (OWES) w zakresie rozwoju „zielonych kompetencji”	Liczba pracowników PES i OWES, którzy podnieśli swoje „zielone kompetencje” - 80	PES, PS, OWES, ROPS	2024-2030
	Podnoszenie świadomości nt. korzyści z wdrażania ekoinnowacji i stosowania OZE	Liczba doradców środowiskowych na poziomie powiatów prowadzących działania świadomościowe wśród mieszkańców nt. ekoinnowacji i OZE - 19		2024-2029

Cel szczegółowy I. Wzmocnienie potencjału podmiotów ekonomii społecznej na rzecz zielonej transformacji regionu.				
Kierunek interwencji	Działania	Efekty wraz ze wskaźnikami	Realizatorzy	Termin realizacji
	Działania adaptacyjne PES w procesie zielonej transformacji	Liczba PES, które podjęły działania adaptacyjne w zakresie zielonej transformacji - 50	PES	2024-2030
	Opracowywanie ekoporadników (wraz z technicznymi wymogami przystępowania do społeczności energetycznych), materiałów informacyjnych nt. rozwiązań OZE dedykowanych różnym instytucjom	Liczba opracowanych ekoporadników i materiałów informacyjnych - 2	PES	2024-2025

Cel szczegółowy II. Wzrost roli podmiotów ekonomii społecznej w procesie wdrażania zasad gospodarki o obiegu zamkniętym w regionie.				
Kierunek interwencji	Działania	Efekty wraz ze wskaźnikami	Realizatorzy	Termin realizacji
I. Silniejsze zaangażowanie PES w realizację działań GOZ	Stworzenie systemu preferencji dla tworzenia miejsc pracy w PS wykorzystujących idee GOZ	Liczba miejsc pracy w PES, które działają w GOZ - 50	PS	2024-2028

Cel szczegółowy II. Wzrost roli podmiotów ekonomii społecznej w procesie wdrażania zasad gospodarki o obiegu zamkniętym w regionie.				
Kierunek interwencji	Działania	Efekty wraz ze wskaźnikami	Realizatorzy	Termin realizacji
	Angażowanie się PES w akcje foodsharingowe, wymiany używanej odzieży, ponownego użycia, naprawy i wymiany rzeczy używanych, punkty napraw, projekty promujące pozytywne nawyki konsumenckie	Liczba akcji, w które zaangażowały się PES - 10	PES	2024-2030
	Zlecanie przez samorzady działań w obszarze GOZ z zastosowaniem preferencji dla PES - zielone i społeczne zamówienia publiczne	Liczba PES realizujących działania GOZ na zlecenie samorządu - 10	Samorzady, PES	2024-2030
	Dodatkowe kategorie dotyczące działań GOZ w regionalnych konkursach skierowanych do PES, tj. np. Kryształ Soli czy MLPS	Liczba konkursów regionalnych honorujących działania PES w zakresie GOZ - 2	UMWM, ROPS	2024-2030

Cel szczegółowy II. Wzrost roli podmiotów ekonomii społecznej w procesie wdrażania zasad gospodarki o obiegu zamkniętym w regionie.				
Kierunek interwencji	Działania	Efekty wraz ze wskaźnikami	Realizatorzy	Termin realizacji
	Poszerzenie zakresu zadań Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej o kwestie GOZ	Liczba OWES, które poszerzyły zakres zadań o kwestie GOZ - 2	OWES	2023-2024
	Wprowadzenie systemu grantów na działania w obszarze GOZ dla PES	Liczba konkursów grantowych dla PES w obszarze GOZ - 2	OWES, ROPS	2024-2025
II. Zwiększenie świadomości nt. GOZ. Upowszechnianie i edukacja.	Realizacja przez PES kampanii promujących gospodarowanie zasobami oraz odpadami na zasadzie 6xR, mądre i odpowiedzialne sprzedawanie i kupowanie, niemarnowanie żywności	Liczba PES zaangażowanych w kampanie promocyjne, tworzenie platform i aplikacji on-line – 5	PES	2025-2027
	Tworzenie przez PES platform i aplikacji online poświęconych GOZ	Liczba regionalnych platform poświęconych GOZ - 1	UMWM, PES	2024-2025
	Czerpanie przez PES z doświadczeń z innych europejskich regionów	Liczba PES, które skorzystały z doświadczeń europejskich regionów - 5	PES	2024-2030
	Edukacja, w tym doradztwo dla przedsiębiorstw w zakresie GOZ	Liczba PS objętych doradztwem w zakresie GOZ - 30	PS	2025-2030

Cel szczegółowy II. Wzrost roli podmiotów ekonomii społecznej w procesie wdrażania zasad gospodarki o obiegu zamkniętym w regionie.				
Kierunek interwencji	Działania	Efekty wraz ze wskaźnikami	Realizatorzy	Termin realizacji
	Realizacja przez PES projektów z zakresu edukacji ekologicznej	Liczba PES zaangażowanych w działania edukacyjne związane z GOZ - 30	PES	2025-2030
	Realizacja działań edukacyjnych w przedszkolach, szkołach nt. GOZ i niemarnowania żywności		PES	2024-2026
	Realizacja działań edukacyjnych nt. zrównoważonej konsumpcji dla sprzedawców na placach targowych (np. warsztaty)		PES	2024-2026
	Edukacja lokalnych liderów przez PES w zakresie GOZ	Liczba osób dorosłych, w szczególności osób na stanowiskach decyzyjnych, objętych działaniami edukacyjnymi w zakresie GOZ – 1000	PES	2024-2026

Zawarte w harmonogramie działania oraz założony plan ich realizacji uzależniony jest od przyjętych przez Komitety Monitorujące poszczególne programy ram czasowych i kryteriów dla naborów umożliwiających realizację ww. działań. W związku z powyższym rekomenduje się opracowanie kryteriów wzmacniających szanse podmiotów ekonomii społecznej na otrzymanie dofinansowania z wymienionych poniżej źródeł.

IX. POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA CELU SZCZEGÓŁOWEGO 1:

Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko 2021-2027 (FEnIKS)

2.1 PRIORYTET I: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z Funduszu Spójności, **2.1.2 Cel szczegółowy 2.4** Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego.

2.2 PRIORYTET II: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR

2.2.2 Cel szczegółowy 2.2 Wspieranie energii odnawialnej

Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027 (FENG)

2.1.1. Priorytet: 3. Zazielenienie przedsiębiorstw

2.1.1.1. Cel szczegółowy: RSO2.1. Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych

Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027 (FEM)

Priorytet 2. Fundusze europejskie dla środowiska, **Cel polityki 2.** Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem oraz zrównoważonej mobilności miejskiej, **2 (i)** wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych; **2 (ii)** wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju

Priorytet 6. Fundusze europejskie dla rynku pracy, edukacji i włączenia społecznego

4(a) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

4(f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Priorytet 8. Fundusze europejskie dla sprawiedliwej transformacji Małopolski Zachodniej,

Cel szczegółowy: Sprawiedliwa i efektywna transformacja regionu węglowego w kierunku zielonej, cyfrowej gospodarki, zapewniająca wysoką jakość życia mieszkańców w czystym środowisku

Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS)

2.1.1.1 Cel szczegółowy: ES04.4. Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia (EFS+)

2. Wsparcie przedsiębiorców i innych pracodawców oraz ich pracowników w rozwoju kompetencji dotyczących zielonej ekonomii:

a) w zakresie niskiej/zerowej emisyjności lub gospodarki o obiegu zamkniętym

4. Wzmocnienie reprezentacji interesów pracodawców i pracowników w dialogu społecznym w zakresie Europejskiego Zielonego Ładu

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększenia Odporności

Komponent B „Zielona energia i zmniejszenie energochłonności”

Cel szczegółowy

B1. Poprawa efektywności energetycznej gospodarki

Reformy

B1.1 Czyste powietrze i efektywność energetyczna

Inwestycje

B1.1.2 Wymiana źródeł ciepła i poprawa efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych

Cel szczegółowy

B.2 Zwiększenie wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii

Reformy

B2.2. Poprawa warunków dla rozwoju odnawialnych źródeł energii

Inwestycje

B2.2.2. Instalacje OZE realizowane przez społeczności energetyczne

Cel szczegółowy

B3. Adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczenie degradacji środowiska

Reformy

B3.4 Ramowe warunki dla inwestycji w zieloną transformację na obszarach miejskich

Inwestycje

B3.4.1. Inwestycje na rzecz zielonej transformacji miast

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA CELU SZCZEGÓŁOWEGO 2:

Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko 2021-2027 (FEnIKS)

2.1 PRIORYTET I: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z Funduszu Spójności; **2.1.4**

Cel szczegółowy 2.6 Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej;

Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027 (FENG)

2.1.1.Priorytet 1. Wsparcie dla przedsiębiorców, 2.1.1.1.**Cel szczegółowy: RSO1.1.**

Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii, **Moduł** Zazielenienie przedsiębiorstw

Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027 (FEM)

Priorytet 1 Fundusze europejskie dla badań i rozwoju oraz przedsiębiorczości, **Cel polityki 1.**

Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej, **1(i)** rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii, **1(iii)** wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MSP oraz tworzenie miejsc pracy w MSP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne

Priorytet 2. Fundusze europejskie dla środowiska, **Cel polityki 2.** Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem oraz zrównoważonej mobilności miejskiej, **2 (i)** wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych; **2 (vi)** wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej; **2 (vii)** wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich oraz ograniczenie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

Priorytet 6. Fundusze europejskie dla rynku pracy, edukacji i włączenia społecznego

4(a) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

4(f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji,

od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

4(g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej.

Priorytet 8. Fundusze europejskie dla sprawiedliwej transformacji Małopolski Zachodniej,

Cel szczegółowy: Sprawiedliwa i efektywna transformacja regionu węglowego w kierunku zielonej, cyfrowej gospodarki, zapewniająca wysoką jakość życia mieszkańców w czystym środowisku

Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS)

FERS, 2.1.1.1 Cel szczegółowy: ES04.4.

Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia (EFS+)

2. Wsparcie przedsiębiorców i innych pracodawców oraz ich pracowników w rozwoju kompetencji dotyczących zielonej ekonomii:

a) w zakresie niskiej/zerowej emisyjności lub gospodarki o obiegu zamkniętym

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększenia Odporności

Komponent A „Odporność i konkurencyjność gospodarki”

Cel szczegółowy

A.2. Rozwój narodowego systemu innowacji: wzmocnienie koordynacji, stymulowanie potencjału innowacyjnego oraz współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami i organizacjami badawczymi, w tym w zakresie technologii środowiskowych

Reforma

A2.2. Stworzenie warunków do przejścia na model gospodarki o obiegu zamkniętym GOZ

Inwestycje

A2.2.1. Inwestycje we wdrażanie technologii i innowacji środowiskowych, w tym związanych z GOZ

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększenia Odporności – Program „Odporność oraz rozwój ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej” na lata 2022-2025

3. Obszar 3 - wzmocnienie odporności i rozwój przedsiębiorstw społecznych i podmiotów ekonomii społecznej.

4. Zielona i cyfrowa transformacja.

X. WSPÓŁPRACA Z REGIONALNYMI INTERESARIUSZAMI

Przy tworzeniu dokumentu bardzo istotna okazała się współpraca z regionalnymi interesariuszami, przedstawicielami: administracji publicznej, podmiotów ekonomii społecznej, ośrodków wsparcia ekonomii społecznej i szkół wyższych. Byli oni uczestnikami misji transnarodowych organizowanych w ramach projektu, a także konsultantami Lokalnego Planu Działań. Pracownicy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego w swojej codziennej pracy zajmują się kształtowaniem polityki regionalnej, w tym kwestiami związanymi z zieloną transformacją. Podmioty ekonomii społecznej działają dla dobra społeczności lokalnych, a część z nich posiada już doświadczenie w omawianym temacie, głównie w zakresie GOZ. Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej pomagają podmiotom ekonomii społecznej w rozwijaniu swojej działalności. Uczelnie artystyczne tworzą innowacje społeczne i zajmują się projektowaniem społecznie odpowiedzialnym. Dobór partnerów regionalnych do udziału w projekcie nie był przypadkowy. ROPS w Krakowie postanowił z jednej strony zebrać reprezentantów ekonomii społecznej i jej otoczenia, a także samorządu regionalnego, który tworzy prawo na poziomie województwa. Osoby, które brały udział w misjach i w spotkaniach regionalnych organizowanych przez ROPS w Krakowie mających na celu konsultowanie Planu skorzystały z projektu RESPONDET. Podniosły swoją wiedzę w zakresie włączania ekonomii społecznej w proces zielonej transformacji, a zdobyte informacje wykorzystują w obecnie realizowanych i planowanych działaniach.

XI. MONITORING ZAŁOŻONYCH DZIAŁAŃ

Niniejszy Lokalny Plan Działań jest pierwszym tego typu dokumentem na szczeblu województwa, który traktuje o włączeniu podmiotów ekonomii społecznej w proces zielonej transformacji regionu.

Założone w Planie Działań efekty realizacji działań wymagają monitorowania. Głównym źródłem danych będą wyniki monitoringu kondycji małopolskich podmiotów ekonomii społecznej przekazywane do Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie w trybie co 2 lata.

Odbiorcami informacji płynących z monitoringu są przede wszystkim:

- Samorząd Województwa Małopolskiego,
- Przedstawiciele Małopolskiego Komitetu Rozwoju ES,
- ROPS w Krakowie, jako koordynator rozwoju ekonomii społecznej,
- Kluczowi realizatorzy działań na rzecz ES w regionie, w tym OWES,
- Podmioty ekonomii społecznej (w tym przedsiębiorstwa społeczne i jednostki reintegracyjne) oraz ich pracownicy, wolontariusze, uczestnicy,
- Jednostki samorządu terytorialnego i ich mieszkańcy, jako główni adresaci działań.

Wskaźniki stanowią bazę systemu monitoringu, a także ewaluacji priorytetów i kierunków interwencji Lokalnego Planu. Za dostarczanie danych będą odpowiedzialni poszczególni realizatorzy działań wpisanych do kierunków interwencji.

XII. REALIZACJA LOKALNEGO PLANU DZIAŁAŃ

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie pełnić będzie rolę inspiratora, promotora i podmiotu monitorującego zaplanowane do realizacji działania, określone w Lokalnym Planie Działań.

Niniejszy dokument został wypracowany m.in. na bazie informacji uzyskanych w trakcie realizacji projektu RESPONDET (wynikających z udziału w misjach transnarodowych, raportów, warsztatów). Autorzy opracowania korzystali także z dostępnych dokumentów programowych na szczeblu krajowym, lokalnym i regionalnym. Bazowali na dobrych praktykach z regionu i z zagranicy. Uczestniczyli w wielu krajowych i regionalnych spotkaniach i warsztatach poświęconych tematyce społeczności energetycznych i gospodarki cyrkularnej, aby pogłębić wiedzę w tym zakresie i wprowadzić jak najwięcej istotnych informacji do Lokalnego Planu Działań. Obecnie w województwie małopolskim trwają prace nad aktualizacją wspomnianego dokumentu - Regionalnego Planu Działań dla Klimatu i Energii, w którym zawarte są kwestie zielonej transformacji regionu, a także opracowywany

jest Program Gospodarki o Obiegu Zamkniętym. Pracownicy ROPS w Krakowie byli zapraszani i uczestniczyli w spotkaniach mających na celu wypracowanie założeń ww. dokumentów. Dzięki temu znajdą się w nich kwestie ekonomii społecznej i zostanie podkreślona jej rola w zielonej zmianie województwa małopolskiego.

W Lokalnym Planie Działań zostały określone główne cele wraz z kierunkami interwencji oraz działaniami możliwymi do wykonania przez małopolskie podmioty ekonomii społecznej. Zostały także wskazane potencjalne źródła finansowania zaproponowanych inicjatyw, głównie ze środków unijnych i programów operacyjnych takich jak Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027, na poziomie regionalnym oraz Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego, Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko 2021-2027, Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027 na poziomie krajowym.

Obecnie trudno jest podać precyzyjne kwoty na sfinansowanie poszczególnych działań, ponieważ programy operacyjne są jeszcze na etapie dopracowywania.

Lokalny Plan Działań wpisuje się w założenia regionalnych strategii wojewódzkich, przede wszystkim w Strategię Rozwoju Województwa Małopolska 2030 oraz Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 r.

Tak jak zostało to wskazane w rozdziale dotyczącym celów i działań, rekomenduje się wykorzystanie potencjału ekonomii społecznej do realizacji zaproponowanych działań poprzez stworzenie ram strategicznych do ich realizacji w regionalnych strategiach - Regionalnym Planie Działań dla Klimatu i Energii oraz Regionalnym Programie w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym dla Małopolski.

W zaktualizowanym Regionalnym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej również wprowadzone zostaną rozwiązania wynikające z niniejszego Planu Działań i rekomendacje wynikające z doświadczeń RESPONDET.

XIII. KOMUNIKACJA I ROZPOWSZECHNIANIE

Działania komunikacyjne związane z rozpowszechnianiem informacji o Lokalnym Planie Działań i jego założeniach będą realizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie.

Głównymi bezpośrednimi grupami docelowymi są małopolskie podmioty ekonomii społecznej, ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, lokalni i regionalni decydenci, instytucje zajmujące się lokalnym rynkiem energetycznym, placówki oświatowe (przedszkola, szkoły, uczelnie), inicjatywy sharingowe, parki krajobrazowe, sprzedawcy na placach targowych, lokalni liderzy.

Lokalni i regionalni decydenci zostaną poinformowani o Lokalnym Planie Działań podczas bezpośrednich spotkań dotyczących tematyki transformacji energetycznej i GOZ. Będą oni zachęceni do tworzenia wspólnot energetycznych i włączania w nie lokalnych podmiotów ekonomii społecznej.

Małopolskie podmioty ekonomii społecznej, jako jedna z głównych grup docelowych ROPS, będzie informowana o Lokalnym Planie i jego działaniach w trakcie bezpośrednich spotkań informacyjnych i sieciujących, poprzez media społecznościowe, a także udział w wydarzeniach poświęconych tematyce ekologicznej.

Pozostałe grupy docelowe będą informowane o Lokalnym Planie Działań w trakcie spotkań informacyjnych i sieciujących.

Kwestie wdrażania Lokalnego Planu Działań będą poruszane w trakcie posiedzeń Małopolskiego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz takich gremiów jak Małopolska Rada Pożytku Publicznego.

Local Action Plan for Malopolska's green transition with the participation of social economy entities – summary

Elaborated by: Maria Kucińska, Michał Góra

Regional Centre for Social Policy in Cracow, 2023

**Co-funded by the
European Union**

Views and opinions expressed in this document are those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or EISMEA. Neither the European Union nor

EISMEA can be held responsible for them.

Local Action Plan for Malopolska's green transition with the participation of social economy entities – summary.

LAP AND RESPONDET PROJECT

This Local Action Plan (LAP) has been elaborated in cooperation with varied stakeholders (representatives of social economy entities, social economy support centres, local and regional public administration) on the basis of the information acquired during RESPONDET (REgional Social economy POlicies for sustaiNable community-Driven Environmental Transition) project realisation (transnational missions, reports and workshops) that has been co-financed under Single Market Programme. The authors of the Plan have also analysed European, national, regional legislation devoted to the main topic: energy communities and circular economy. Best practices from the region and abroad have become an inspiration when constructing the Plan. Participation in various meetings and workshops dedicated to green transition made it possible to increase knowledge in this matter and introduce much valuable information in the document.

LAP consists of XIII chapters. They are dedicated to basic information about the RESPONDET project; European, national, regional legislation; energy communities; circular economy; SWOT analysis; social economy potential in terms of its involvement in the green transition process; objectives, interventions; financial resources; timeline of planned activities; cooperation with regional stakeholders; monitoring of planned activities; implementation of the LAP; communication and dissemination.

REGIONAL LEGISLATION

Currently, in the Malopolska region one regional document is being updated - The Regional Plan for Climate and Energy and one is being elaborated - the Programme for Circular Economy. They both deal with the topic of green transition. The authors of the LAP have been invited to take part in the meetings constituting basic guidelines of these documents. As a result, social economy potential is going to be introduced in those strategies and its crucial role in the “green process” of our region is going to be emphasized.

Local Action Plan is consistent with the assumptions of the main regional strategy (Regional Development Strategy Malopolska 2030) as well as the most important regional document devoted to social economy (Regional Social Economy Development Programme till 2030).

OBJECTIVES, INTERVENTIONS, ACTIONS

In the LAP, main objectives, interventions and activities meant to be done by Malopolskas' social economy entities have been specified. Potential financial resources, mainly from European Union funds, have also been indicated.

Main aim of the LAP is: „**Social economy sector in the Malopolska Region plays a crucial role in the sustainable regional development in the economic, environmental and territorial dimensions**”.

Two strategic objectives and their interventions are as follows:

Strategic objective I. Strengthening social economy potential for regional green transition.

Intervention I: Social economy transition in terms of energy efficiency with the use of Renewable Energy Sources.

Intervention II: Educating and building awareness about energy transition and adaptation to climate changes.

Strategic objective II. Bigger role of social economy entities in the circular economy implementation in the region.

Intervention I: Stronger engagement of social economy entities in circular economy activities implementation.

Intervention II: Raising awareness about circular economy. Dissemination and education.

Authors of the document with the help of regional stakeholders (mainly participants of transnational missions) have also identified activities and results to be undertaken by social economy entities assigned to the above-mentioned objectives. On the one hand, they are meant to transform social economy entities into modern, eco-friendly enterprises with highly-developed green competences. On the other, they should underline their potential in undertaking valuable actions leading to green transition of our region.

FINANCIAL RESSOURCES

Above-mentioned interventions are going to be co-financed mainly under National Resilience Plan, national and EU funds being at Region's disposal, as well as own regional resources. ROPS in Cracow will recommend elaborating criteria, improving social economy entities chances to receive grants from these funds.

SOCIAL ECONOMY POTENTIAL

Through social economy potential in green transition process we assume having such abilities as technical and technological (connected with setting up renewable energy systems), business (financing and fundraising), managerial, social and innovative ones.

Among crucial factors that emphasize this potential are: the fact that SE entities are deeply rooted in local communities; democratic way of governing; creating work places for people dealing with social exclusion; some experience in circular economy actions and education activities connected with ecology.

In RESPONDET partner regions, there are tools that enable developing this process by social organizations. Malopolska region has set up social economy coordination body on a regional level whose main competences are: cooperation with social economy entities, strengthening their skills, advisory services, financial support. Regional documents dedicated to social economy such as Regional Social Economy Development Programme underline the fact that social economy plays an important role in the green transition. Thanks to the recommendations elaborated during the preparation of this Plan, green transition and circular economy have been introduced to this main regional document. Bodies such as Malopolska Committee for Social Economy Development, joining regional representatives from different institutions, notice and promote social economy potential in the "green change" of the Malopolska Region.

MONITORING

This LAP is the first regional document devoted to social economy entities' inclusion in the green transition process.

The results indicated in the Plan demand monitoring. Main data provider will be an annual monitoring of the Malopolska social economy condition provided by social economy entities.

Among its main recipients are the regional self-government, social economy support centres, social economy entities, self-government entities and the inhabitants of the Malopolska Region.

Indicators constitute a base of the monitoring system, as well as evaluation of priorities and interventions of the Local Plan. In this case, data providers will be those responsible for particular actions.

COMMUNICATION AND DISSEMINATION

ROPS in Cracow is going to disseminate Local Action Plan on a regional level during varied committees, meetings, workshops etc.

Social economy entities, social economy federations and local governments will be main target groups.